

ВІДГУК

Офіційного опонента

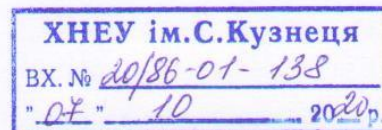
кандидата педагогічних наук, доцента Волошиної Оксани Василівни на дисертаційне формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі», дослідження Погорелової Тетяни Юріївни «Управління процесом поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», спеціалізація – теорія і методика управління освітою

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

На сучасному етапі розвитку суспільства вагомим значення набуває підготовка висококваліфікованих менеджерів економічної галузі в умовах закладу вищої освіти. Життєво важливими й актуальними сьогодні постають проблеми формування професійної відповідальності майбутніх фахівців в умовах закладу вищої освіти, забезпечення можливостей їх інтелектуального та духовного збагачення, формування сучасного світогляду, пізнавальної самостійності, морально-етичної культури, національної свідомості. Саме тому необхідним є удосконалення діяльності закладів вищої освіти, осучаснення змісту професійної підготовки, розробка нових освітніх технологій, зорієнтованих на формування якостей особистості, якіб сприяли адаптації в умовах сучасного господарювання.

Аргументація автора дослідження, представлена у нормативному аналізі даної проблеми, ступеня розробленості цього питання у сучасній науці, аналізі стану сформованості професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі на сучасному етапі розвитку суспільства дозволяє стверджувати, що дослідження Погорелової Т.Ю. є своєчасним, актуальним і перспективним для теорії і практики вищої освіти.

Важливо відзначити, що доцільність вибору теми роботи підтверджує і той факт, що вона відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця «Управління

формуванням професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах полікультурного освітнього простору»; тема дисертаційного дослідження пов'язана з держбюджетною науково-дослідною роботою ХНЕУ імені С. Кузнеця за темою № 40/2017-2018 «Формування системи внутрішнього забезпечення якості освіти у вищому навчальному закладі» (Державний реєстраційний номер 0117U000425).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі

Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Т.Ю.Погорелова чітко визначила мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, що стало підґрунтям успішного наукового пошуку й якісно вплинуло на одержані результати. Положення про наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дослідження підкріплені змістом роботи; публікації автора повністю відображають зміст дисертаційного дослідження.

В цілому дисертаційне дослідження відрізняє глибина проникнення в проблему роботи, ґрунтовність науково-теоретичного фундаменту, широке коло вивченої літератури з проблеми, коректне цитування авторів, результативний діагностичний пошук, загальний високий рівень дослідно-експериментальної роботи.

Дослідження відзначається вмінням дисертантки підтвердити свої наукові міркування ілюстративним матеріалом, наведенням таблиць, схем, рисунків. Це переконує у виваженості, послідовності, конструктивності підходів до експериментальної наукової роботи.

3. Наукова новизна і достовірність наукових положень дисертаційного дослідження

У дисертаційному дослідженні Погорелової Тетяни вперше у вітчизняній педагогічній науці розроблено і теоретично обґрунтовано модель формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.

Виділимо найбільш значущі результати дисертаційного дослідження

Науковий інтерес становлять висвітлені у першому розділі дисертації теоретичні підходи до визначення сутності понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів економічної галузі», «професійна відповідальність майбутніх менеджерів економічної галузі», «управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі».

Можна повністю погодитись із трактуванням здобувачкою професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі як інтегративної соціально-психологічної та одночасно професійної характеристики особистості менеджера економічної галузі, що визначає високий рівень виконання ним своїх посадових обов'язків, а також готовність відповідати за виконання та результати своєї праці та праці підлеглих.

Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі конкретизовано як цілеспрямований педагогічний вплив суб'єктів управління на навчальну діяльність студентів (з урахуванням функцій планування, організації, мотивації та контролю) в умовах технологізації освітнього процесу з метою формування компонентів професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (мотиваційного, ціннісного, діяльнісного та особистісного).

Авторка розкриває структуру професійної відповідальності менеджера; виокремлює такі компоненти професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі: особистісний, діяльнісний, ціннісний та мотиваційний.

Погорелова Тетяна Юріївна докладно розкриває стан сформованості професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі на сучасному етапі розвитку суспільства.

На позитивну оцінку заслуговує здійснене дисертанткою визначення у другому розділі організаційно-педагогічних умов формування професійної

відповідальності майбутніх менеджерів, а саме: спрямування змісту навчальних дисциплін на формування в студентів системи морально-етичних норм та суспільних цінностей; організаційно-методична підготовка викладачів навчальних дисциплін до управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі; організація специфічного освітнього середовища (оптимальне співвідношення свободи й відповідальності, створення «інстанцій відповідальності», проблемність змісту навчання); моделювання професійної діяльності менеджера шляхом використання ситуативних навчально-професійних завдань та інтерактивних методів навчання, що стимулюють розвиток самостійності, критичного мислення, навичок роботи в складі команди тощо; стимулювання студентів до здійснення поступового переходу від управління та співуправління до самоуправління навчальною діяльністю на основі суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії; організація рефлексивної діяльності студентів щодо процесу й результату індивідуальної та групової роботи.

Погорелова Т.Ю. розробила модель управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі. У науковій роботі визначено основні структурні компоненти моделі: концептуальний, методологічний, організаційний, змістовий та діагностично-результативний, які взаємопов'язані між собою.

Проведена експертиза дисертації свідчить, що здобувачу не тільки вдалося оптимально гіпотетично визначити стратегію наукового пошуку (ключові ідеї, принципи, етапи його організації), а й забезпечити їхню повну реалізацію, експериментальну перевірку. Реалізація експериментальної методики здійснювалася трьома етапами: підготовчим, основним, заключним.

Комплексний підхід до розв'язання поставлених у дослідженні завдань, репрезентативність вибірки (32 викладачі різних кафедр та 157 студентів), поєднання кількісного і якісного аналізу емпіричних досліджень і результатів, застосування методів математичної статистики для перевірки

ефективності моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі забезпечили достовірність отриманих у дисертаційному дослідженні результатів.

4. Значущість отриманих результатів для науки і практичного використання

Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати про оригінальність, завершеність, самостійність, наукову та практичну значущість рецензованого дослідження.

Теоретична цінність розробок дисертантки полягають в тому, що розроблена модель управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.

Суттєвим здобутком автора вважаємо розроблений та впроваджений у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця спецкурс «Інтегрований спецкурс: управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі в контексті викладання іноземної мови (за професійним спрямуванням)».

Розроблено методичні рекомендації щодо управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.

Теоретичні напрацювання розроблені й впроваджені у педагогічну практику спецкурс, методичні рекомендації можуть бути використаними під час в організації та освітнього процесу у закладах вищої освіти України.

5. Рекомендації стосовно використання результатів висновків дисертації

Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами в ході освітнього процесу для підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. Матеріали дисертації можуть бути використані при підготовці курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

До позитивних ознак дисертаційного дослідження можна віднести і апробацію основних положень дисертації у доповідях на міжнародних та українських науково-практичних конференціях, а також у 18 наукових публікацій, серед яких: 5 – статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 – статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Республіка Польща), 1 – у міжнародному науковому виданні, що індексується в науко-метричних базах даних Scopus), 1 – авторське свідоцтво.

7. Відповідність структури та змісту дисертації вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Структура дисертації чітко і логічно побудована. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг становить 254 сторінок машинописного тексту. Дисертація містить 20 таблиць, 13 рисунків. Список використаних джерел містить 272 найменування, 14 додатків. Обсяг основного тексту дисертації – 188 сторінок.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертацію, висловим міркування, що вимагають окремих уточнень і пояснення.

1. У своїй роботі дисертантка виокремлює шість організаційно-педагогічних умов формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі в процесі професійної підготовки.

Дискусійними, на наш погляд, є такі організаційно-педагогічні умови: використання ситуативних навчально-професійних завдань та

інтерактивних методів навчання, що стимулюють розвиток самостійності, критичного мислення, навичок роботи в складі команди тощо; організація рефлексивної діяльності студентів щодо процесу й результату індивідуальної та групової роботи.

У третьому розділі наукового дослідження у методичних рекомендаціях авторка наводить приклади використання не тільки зазначених технологій, а й проектної технології навчання (робота над міждисциплінарним проектом), групової технології навчання (проведення навчальних дебатів, дискусій), тренінгової технології навчання, імітаційної технології навчання (проведення рольових та ділових ігор), інформаційно-комунікаційної технології навчання.

Вважаємо, що виокремлені третя і четверта організаційно-педагогічні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі в процесі професійної підготовки є складовими другої педагогічної умови: організаційно-методична підготовка викладачів навчальних дисциплін до управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.

2. У дисертаційному дослідженні Погорєлова Т.Ю. подає наявні погляди дослідників і науковців щодо педагогічних умов формування професійної відповідальності фахівців у різних галузях; у третьому розділі представлена практична реалізація зазначених організаційно-педагогічних умов під час проведення педагогічного експерименту.

На наш погляд, дисертаційне дослідження значно виграло, якби авторка представила теоретичне обґрунтування виокремлених нею організаційно-педагогічних умов формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі в процесі професійної підготовки.

3. Дисертаційне дослідження суттєво збагатилося, якби була представлена характеристика рівнів сформованості професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі; адже визначення рівнів сформованості досліджуваної характеристики є ключовим етапом

перевірки ефективності моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.

4. На наш погляд, у рецензованому кандидатському дисертаційному дослідженні не доцільно окремо експериментально перевіряти як рівні сформованості компонентів професійної відповідальності майбутніх менеджерів, так і ефективність впровадження складових моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі, адже динаміка розвитку сформованості досліджуваної якості особистості є результатом впровадження авторської моделі. Також вважаємо, що діагностичні методики, використані у дослідженні, доцільно представити у додатках.

5. Доцільно прослідкувати, на наш погляд, динаміку сформованості професійної відповідальності майбутніх менеджерів як на початку навчання, так і на старших курсах: після вивчення професійно орієнтованих дисциплін та проходження практики.

6. Вважаємо, що в науковій роботі потрібно приділити більше уваги висвітленню особливостей формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів в процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

9. Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Результати аналізу дисертації, анотацій українською та англійською мовами, опублікованих праць дають підстави висновку про те, що дисертаційна робота Погорєлової Тетяни Юріївни «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки і практики.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення робимо висновок, що дисертація «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів

економічної галузі» відповідас вимогам (Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), автор дослідження Погорлова Тетяна Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Науки про освіту» (спеціалізація – теорія і методика управління освітою).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

Волюшина О.В.

